MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tal-25 ta' Marzu, 2003

Citazzjoni Numru. 3331/1996/1

Joseph Sammut

vs

Graziella Sammut

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici a fol. 1 fejn gie premess:-

Illi l-kontendenti kienu zzewgu nhar it-30 ta' Ottubru 1993, liema zwieg gie celebrat fil-Knisja ta' Attard, kif jirrizulta mill-anness certifikat taz-zwieg (Dok. "A").

Illi l-kunsens tal-konvenuta nkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga u b'hekk dan iz-zwieg huwa

null skond l-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kapitolu 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Illi l-kunsens tal-konvenuta kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha u konsegwentement z-zwieg huwa null skond l-**artikolu 19 (1) (d) tal-istess Kapitolu.**

Illi l-konvenuta ma kellhiex fiz-zmien li sar iz-zwieg, setghat intellettwali jew ta' rieda bizzejjed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg u dan bi ksur ta' l-**artikolu 19 (1) (h) tal-istess Kapitolu.**

Illi l-istess attur talab lil din l-Onorabbli Qorti sabiex:-

1. Tiddikjara illi z-zwieg celebrat bejn il-kontendenti fit-30 ta' Ottubru 1993 huwa null u bla effett ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi.

Bl-ispejjez u l-konvenuta ngunta in subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 4 u 5 tal-process;

Rat il-verbal tal-24 ta' Settembru1998.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenuta tat-3 ta' Frar 1999 a fol. 10 fejn gie eccepit:-

(1) Illi l-eccipjenti taqbel li z-zwieg ghandu jigi dikjarat null izda r-raguni ghal dan ghandha tkun imputabbli lill-attur, ghall-motivi esposti fid-dikjarazzjoni;

Salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenuta a fol. 10 u 11 tal-process.

Rat il-verbali tad-9 ta' Frar 1999 fejn il-Qorti nnominat lil Dr. Sandra Sladden bhala Perit Legali biex tigbor il-provi u tirrelata; tal-21 ta' Gunju 1999; tal-10 ta' Jannar 2000; tal-15 ta' Mejju 2000; tat-23 ta' Gunju 2000; tal-11 ta' Dicembru 2000; tal-20 ta' Frar 2001; tal-15 ta' Gunju 2001; tal-25 ta' Settembru 2001; tat-23 ta' Jannar 2002; tat-12 ta' April 2002 fejn il-kawza giet differita biex tkompli tinstema' minn din il-Qorti kif prezentament presjeduta mill-Onor. Imhallef Raymond C. Pace; tal-10 ta' Ottubru 2002 fejn il-Perit Legali Dr. Sandra Sladden ikkonfermat ir-rapport taghha bil-gurament. Dr. David Camilleri ghall-attur irrimetta ruhu ghar-rapport, u l-kawza giet differita ghal *sentenza in difetto ostacolo* ghall-lum 25 ta' Marzu 2003.

Rat is-seduti mizmuma, u r-rapport redatt mill-Perit Legali.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(i) PROVI PRODOTTI.

Illi **l-attur** xehed permezz tas-segwenti:-

(a) Permezz tad-dikjarazzjoni tieghu fil-kawza odjerna guramentat fis-26 ta' Novembru 1996, u fid-dikjarazzjoni tal-kawza ta' separazzjoni Cit. Nru 1199/96 u fin-nota tal-eccezzjonijiet ghall-kontro-talba fl-istess kawza;

(b) Permezz ta' affidavits tieghu stess datata 9 ta' Lulju 1997, affidavit ta' missieru Anthony Sammut datat 14 ta' Lulju 1997 u affidavit ta' ommu Joyce Sammut datat 14 ta' Lulju 1997.

(c) Permezz ta' tliet affidavtis ohra pprezentati fil-kawza bic-Cit. Nru 1199/95 u cjoe' affidavit tieghu datat 9 ta' Lulju 1997, ta' ommu Joyce Sammut datat 9 ta' Lulju 1997 u ta' missieru Anthony Sammut datat 14 ta' Lulju 1997.

(d) Fis-seduta tas-7 ta’ Mejju 1998 u fis-seduta tal-4 ta’ Ottubru 1999 xehed missier l-attur in kontro-ezami.

Illi l**-konvenuta** xehdet permezz tas-segwenti:-

(a) Dikjarazzjoni taghha fil-kawza odjerna guramentat fit-3 ta’ Frar 1999 u dikjarazzjoni taghha man-nota tal-eccezzjonijiet u fil-kontro-talba fil-kawza tas-separazzjoni personali, Cit. Nru 1199/96 fil-21 ta’ April 1997.

(b) Affidavit taghha pprezentat fl-10 ta’ Ottubru 1997 fil-kawza tas-separazzjoni personali, Cit. Nru 1199/95.

(c) Affidavit ta’ ommha Carmen Ferrito pprezentat fil-kawza tas-separazzjoni personali, Cit. Nru 1199/95.

(d) Xehed missier il-konvenuta fis-seduta tal-24 ta’ April 1998.

(ii) KONSIDERAZZJONIJIET TA’ DRITT.

Illi fit-tieni (2) premessa tac-citazzjoni tieghu l-attur qal *“illi l-kunsens tal-konvenuta nkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu u tal-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga"* liema premessa qeghda tirreferi ghall-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Illi fit-tielet (3) premessa tac-citazzjoni l-attur qal *“illi l-kunsens tal-konvenuta kien vizzjat b’difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha u konsegwentement z-zwieg huwa null”* liema premessa qeghda tirreferi ghall-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Illi fir-raba’ (4) premessa tac-citazzjoni l-attur qal *“illi l-konvenuta ma kellhiex fiz-zmien li sar z-zwieg, setghat intelletwali jew ta’ rieda bizzejjed biex jinholoq il-kunsens ghaz-zwieg”*, liema premessa qeghda tirreferi ghall-**artikolu 19(1)(h) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta’ Malta**.

Illi **l-artikolu 19 (1) (f), (d) u (h) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** jinqraw hekk kif gej:-

19(1) *"B'zieda mal-kazijiet fejn zwieg ikun null skond xi dispozizzjoni ohra ta' dan l-Att, iz-zwieg ikun null –*

(f) *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg."*

(d) *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'diffett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anolomija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg".*

(h) *"jekk xi wahda mill-partijiet, ghalkemm ma tkunx interdetta jew marida, ma kellhiex fiz-zmien li sar iz-zwieg, ukoll minhabba raguni temporanja, setghat intelletwali jew ta' rieda bizzejjed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg."*

Illi l-Qorti sejra tghaddi biex tezamina n-nullita' taz-zwieg *o meno* taht dawn iz-zewg artikoli separatament, u fl-ewwel lok, taht **l-artikolu 19(1f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Illi rigward l-**Artikolu 19(1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta**, dan l-artikolu jikkonsidra kemm is-simulazzjoni totali (*colorem habens, substantiam vero nullam*) kif ukoll dak parzjali (*colorem habens, substantiam vero alteram*) tal-kunsens.

Illi rigward it-tifsira ta' eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew kif maghruf ukoll bhala simulazzjoni totali, l-Qorti f' **"Bonnici vs Bonnici"** (P.A.- 30 ta' Lulju, 1982) qalet illi biex ikun hemm simulazzjoni totali jrid jigi ippruvat li l-*finis operis* taz-zwieg gie effettivament eskluz mill-vera rieda ta' parti jew ohra, ghalkemm formalment tkun sehhet ic-celebrazzjoni taz-zwieg.

Illi f' **"Cali vs Dr. Albert S. Grech"** (P.A. - 22 ta' Gunju 1988) il-Qorti qalet illi jekk tmur ghac-cerimonja tat-tieg u internament tissostitwixxi l-ideat tieghek fuq x'inhu zwieg jew inkella xort'ohra teskludi l-veru kuncett taz-zwieg, hi forma ta' simulazzjoni totali.

Illi f' **"Galea vs Walshi"** (P.A. 30 ta' Marzu 1995) il-Qorti spjegat simulazzjoni bhala *"meta l-atti, gesti jew kliem esterni ma jikkorispondux ghall-kunsens intern li jkun inghata".*

Illi f' **"Muscat vs Borg Grech"** (P.A. –14 ta' Awissu 1995) il-Qorti spjegat simulazzjoni hekk:-

"Ghalhekk min <u>esternament</u> ikun wera li qed jaghti l-kunsens matrimonjali izda jkun <u>internament</u> u <u>b'att pozittiv tal-volonta tieghu</u> qed jichad il-kunsens ghal dak iz-zwieg ikun qed jissimula l-kunsens tieghu".

Illi kif gie nsenjat fid-decizjoni fl-ismijiet **"Francesco Teuma vs Liugi Camilleri et", (**Qorti tal-Kummerc, 1 ta' Ottubru 1884, Vol.X p.912):-

"a poter dedursi la invalidita dell'atto e' necessario che risulti chiaro, che cio' che si contrattava non era la verita, ma una simulazione, cioe' 'fictio seu ostensio falsi pro vero".

Illi meta wiehed jitkellem dwar l-eskluzjoni taz-zwieg jew wiehed mill-elementi essenzjali tieghu, wiehed irid jifli jekk il-kontendenti jew wiehed minnhom, allavolja hu kapaci jaghti l-kunsens validu taz-zwieg, pero' bl-att tieghu qabel u fil-hajja mizzewga, jew bl-ommissjoni tieghu, eskluda *a priori* certu obbligi essenzjali tal-hajja mizzewwga, cjoe' ssimula l-kunsens tieghu totalment fejn eskluda *a priori* z-zwieg, jew inkella fejn waqt il-kunsens hu jew hi eskludew xi wahda jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, u cjoe' saret simulazzjoni parzjali.

Illi taht l-**artikolu 19(1) (f)** trid issir distinzjoni cara bejn zwieg li jfalli minhabba cirkostanzi li jirrizultaw waqt iz-zwieg, u zwieg li jfalli ghax wiehed mill-partijiet minn qabel

ma ta’ l-kunsens tieghu kien gja’ mentalment dispost li ma jottemprax ruhu ma’ xi wahda jew aktar mill-obbligi matrimonjali. Fl-ewwel ipotesi hemm ir-ragunijiet li jaghtu lok ghal separazzjoni u fit-tieni ipotesi hemm l-estremi tal-annullament.

Illi rigward l-eskluzjoni pozittiva ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, u cjoe’ simulazzjoni parzjali, il-Prim' Awla tal-Qorti Civili f' **“Abdel Wahed vs Dr. Yana Micallef Stafrace et noe”** (14 ta’ Lulju 1994) elenkat l-element essenzjali taz-zwieg bhala l-kommunjoni tal-hajja konjugali, l-indissolubilita' tar-rabta taz-zwieg, id-dritt ghall-fedelta’ u d-dritt ghall-prokreazzjoni ta' l-ulied. L-istess elementi gew ikkonfermati ukoll f' **“Aquilina vs Aquilina”** (P.A. 30 ta’ Jannar 1991) u f' **“Grech vs Grech”** (P.A. 9 ta’ Ottubru 1990). Dawn huma wkoll l-elementi fil-ligi kanonika.

Illi l-komunjoni tal-hajja konjugali u cjoe' il-*Consortium Vitae* tikkomprendi zewg elementi u cjoe’ l-imhabba konjugali u r-responsabilita’ tal-familja. Kif qalet il-Prim' Awla tal-Qorti Civili f' **“Magri vs Magri”** (14 ta’ Lulju 1994): *"Jekk din il-"Consortium Vitae" hija nieqsa, l-oggett innifsu tal-kunsens taz-zwieg huwa wkoll nieqes. Din il-‘Consortium Vitae’ tikkomprendi zewg elementi li huma l-imhabba konjugali u r-responsabbilita' tal-familja."*

Illi wara li hadet in konsiderazzjoni l-provi kollha prodotti u dan fid-dawl tal-ligi kif fuq esposta jirrizulta li kif xehed **l-attur** fl-affidavit tieghu tad-9 ta’ Lulju 1997 meta beda johrog ma’ Graziella qatt ma kellu ntenzjoni li jizzewwigha. Fis-seduta tal-4 ta’ Ottubru 1999, meta gie mistoqsi mill-avukat difensur tal-konvenuta x’irid iffisser bis-sentenza *“Qatt me kelli l-intenzjoni li nizzewwigha”* l-attur irrisponda hekk:-

“Jien kont ili nafha xahar biss u kelli x’naqsam maghha mill-ewwel u fil-fatt kelna x’naqsmu ta’ sikwit. Il-konvenuta nqabdet tqila. Jien kelli pressjoni minn ommi u missieri u qaluli li jaqbilli nizzewweg. Jien pprovajt naghmel l-affarijiet ghas-sewwa ghat-tarbija u zzewwigtha.”

Illi **omm l-attur**, fl-affidavit taghha tal-14 ta’ Lulju 1997 xehdet illi t-tifel izzewweg minhabba l-pressjoni qawwija minn omm il-konvenuta, li ridithom jizzewgu minhabba d-dizunur. Tkompli tghid illi meta l-konvenuta harget tqila kienet tghidlu biex jistenna sakemm titwieled it-tarbija u mbaghad jara.

Illi pero’, din ix-xhieda ta’ omm l-attur m’hijiex kredibbli peress illi l-attur, fix-xhieda tieghu fis-seduta tal-4 ta’ Ottubru 1999 xehed illi *“jien kelli pressjoni minn ommi u missieri u qaluli li jaqbilli nizzewweg.”* Mill-banda l-ohra kemm omm u anki missier il-konvenuta xehdu illi kienu wissew lit-tifla taghhom biex tiehu l-affarijiet bil-mod u fethulha ghajnejha fuq il-pass li kienet ser taghmel.

Illi ghalkemm l-attur xehed illi kellu pressjoni mill-konvenuta biex jizzewweg, **il-konvenuta** fl-affidavit taghha tghid hekk:-

“Fil-fatt kemm jien kif ukoll il-mama’ tieghi konna staqsejnih qabel iz-zwieg jekk kienx rega’ bdielu u huwa kien wiegeb li z-zwieg ukoll kienet ghazla tieghu”.

Illi ghalhekk din il-Qorti fuq dan il-punt taqbel mal-brava perit legali Dr. Sandra Sladden *“illi l-kontendenti ma zzewgux minnhabba xi pressjoni ta’ xulxin jew tal-ginituri, izda kienet decizjoni taghhom biex minghalihom jipprovaw isolvu zball,* (ghalkemm il-kelma zball f’dan il-kuntest l-Qorti ma tahsibx li huwa addattat) *u cjoe’ it-tqala”*.

Illi mbaghad il-Qorti ghaddiet biex ezaminat it-tieni premessa tal-attrici u cjoe’ **l-artikolu 19(1) (d) tal-Kap 255** li jghid illi z-zwieg ikun null jekk il-kunsens ta’ xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b’difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b’anolomija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Ill ghar-rigward tal-**artikolu 19 subinciz (1) paragrafu (d)** mill-provi migbura jirrizulta illi l-kontendenti fl-ebda mument ma kkunsidraw il-valuri u l-principji tal-hajja

mizzewga. ***Dr. Abigail Attard*****,** fit-tezi taghha **"Grounds of Annulment of Marriage with special reference to Defects of a psychological nature in the light of the 1981 Amendments to the Marriage Act 1975"** tghid illi d-diskrezzjoni ta' gudizzju *"suppose not only maturity of intellect but also a maturity of the will, that is an ability to take decisions responsibly. A person must possess a critical faculty and internal freedom of choice in order to contract validly"* (pg 42).

Illi mhux bizzejjed li tkun taf x'inhu z-zwieg izda jrid ikun hemm ukoll il-maturita' li tippermetti persuna li tevalwa d-drittijiet u obbligi li ggib maghha hajja mizzewga.

Illi mix-xhieda migbura jidher car illi l-kontendenti zzewgu ghax l-attrici harget tqila:-

“Meta bdejt nohrog ma’ Graziella qatt ma kelli l-intenzjoni li nizzewwigha.” (Affidavit datat 9 ta’ Lulju 1997).

Illi fis-seduta tal-4 ta’ Ottubru 1999, meta gie mistoqsi mill-avukat difensur tal-konvenuta x’irid iffisser bis-sentenza *“Qatt me kelli l-intenzjoni li nizzewwigha”* l-attur irrispondha hekk:-

“Jien kont ili nafha xahar biss u kelli x’naqsam maghha mill-ewwel u fil-fatt kelna x’naqsmu ta’ sikwit. Il-konvenuta nqabdet tqila. Jien kelli pressjoni minn ommi u missieri u qaluli li jaqbilli nizzewweg. Jien ipprovajt naghmel l-affarijiet ghas-sewwa ghat-tarbija u zzewwigtha.”

Illi min-naha taghha l-konvenuta, fid-dikjarazzjoni guramentata taghha qalet hekk:-

“Il-kontendenti zzewgu meta l-esponenti kellha erba’ xhur u nofs tqala. Din kienet ic-cirkostanza principali li nduciet lill-koppja li jiccelebraw iz-zwieg.“

Illi missier l-attur, **Anthony Sammut**, fix-xhieda tieghu tal-14 ta’ Lulju 1997 xehed illi l-kontendenti zzewgu ghax il-konvenuta harget tqila. Ikompli jixhed hekk:-

"Iz-zwieg ta' bejniethom ma kienx isir. Huma kienu ilhom biss xahrejn johorgu flimkien qabel ma nqabdet 'pregnant', u zzewgu biex jippruvaw isolvu kollox biz-zwieg."

Illi ghalhekk huwa car illi z-zwieg sar purament minhabba t-tqala tal-konvenuta. Il-kontendenti kienu ilhom xahrejn biss johorgu flimkien qabel ma inqabdet tqila l-konvenuta. Il-kontendenti zzewgu meta l-konvenuta kellha erba' xhur tqala. Ghalhekk meta zzewgu l-kontendenti kienu ilhom jafu lil xulxin ghal ftit xhur biss.

Illi cirkostanzi simili ghal dan il-kaz kienu fil-kaz **"Tabone vs Tabone"** (P.A. 7 ta' Lulju 1995). Il-Prim' Awla ddikjarat zwieg null fuq, *inter alia*, **artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255**, liema Qorti nterpretat id-decizjoni tal-attur biex jizzewweg hekk:-

"Illi l-importanza li huwa ta lit-tqala tal-konvenuta, tindika li hu ma kien xejn liberu fl-ghazla tieghu ghalkemm probabilment lanqas kien irrealizza b'dan; illi inoltre jigi osservat illi z-zwieg tal-kontendenti gie organizzat u deciz biss fi tliet gimghat u dan jindika li certament il-partijiet ma ghamlu ebda valutazzjoni serja ta' dak li kienu sejrin jidhlu ghalih; qabel ma saru jafu bil-gravidanza tal-konvenuta huma bl-ebda mod ma tkellmu dwar iz-zwieg jew dwar il-hajja taghhom futura".

Illi fil-kaz **"Giordimaina vs Giordimaina"** (P.A. 31 ta' Jannar 1995) il-Qorti qalet hekk:-

".......... ghalkemm kien ilhom zmien flimkien, ma kinux jafu lil xulxin bizzejjed; fl-immaturita' taghhom ma hasbuhiex darbtejn biex jghaddu ghaz-zwieg meta sfortunatament ghalihom u l-aktar ghall-kreatura illi twieldet (il-konvenuta kienet harget incinta qabel iz-zwieg anke skond ma jidher mill-istess certifikat esebit) sabu ruhhom f'cirkostanzi li wassluhom biex jaghtu l-kunsens taghhom minghajr ma jkunux hasbu bis-serjeta fuq dak li kienu qeghdin jghamlu".

Illi minhabba illi l-kontendenti zzewgu f'dawn ic-cirkostanzi, zgur illi ma kienux lesti ghaz-zwieg. Mill-bidu nett taz-zwieg in ezami, r-relazzjoni tal-kontendenti ma kienet xejn tajba. Illi hawn il-Qorti taqbel mal-perit legali li din ma kenitx ikkawzata biss minn immaturita' izda min-nuqqas ta' kapacita' li jaghtu kunsens liberu u kuxjenti.

Illi kif gie spjegat tajjeb fil-kawza **"Spiteri vs Spiteri"** (P.A. – 4 ta' Novembru 1994):-

"B'difett serju ta' diskrezzjoni l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' immaturita' li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku. In-nuqqas ta' "discretio judicii" hu kuncett guridiku interament marbut mall-kapacita ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u kuxjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg".

Illi fl-opinjoni ta' din il-Qorti, is-sitwazzjoni li sabu ruhhom il-kontendenti wara li l-attrici harget tqila holqot konflitt intern fil-kontendenti li minhabba fih gew privati b'mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta' kritika-estimativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg li hi mehtiega sabiex jista' jinghad li hemm kunsens validu.

Illi kaz simili kien **"Portelli vs Portelli"** (P.A. – 14 ta' Awissu 1995) fejn koppja zzewget ghax it-tfajla nqabdet tqila u l-Qorti qalet:-

"........ l-espressjoni "hassejtni dahri mall-hajt" (.....) tirrispekkja dak il-konflitt intern fil-konvenut li jipprivah minn dik il-liberta nterna mehtiega sabiex ikun jista' jaghti mhux biss kunsens hieles izda wkoll kunsens ponderat dwar l-oggett tal-kunsens matrimonjali u cjoe' dwar id-drittijiet u d-doveri essenzjali tal-hajja mizzewga".

Illi l-hajja konjugali tal-kontendenti mill-bidu nett uriet illi ma kienux lesti ghaz-zwieg.

Illi fl-affidavit tieghu tad-9 ta' Lulju 1997, l-attur jilmenta illi l-konvenuta kienet possessiva u tghir. Ilmenta li l-konvenuta ma ienitx tissaporti li jara xi films, jew riklami

jew *magazines* fejn kien hemm nisa lebsin il-malji tal-ghawm. Ilmenta li ma kenitx thallih imur jghum f'bajjiet fejn ikun hemm in-nisa *topless*. Ilmenta li kellu jwaqqaf kull hbiberija li kellu u kien jiddejjaq li l-konvenuta kienet ossessjonata bl-idea li ser jiltaqa' ma' xi mara ohra.

Illi fit-tieni affidavit tieghu tad-9 ta' Lulju 1997, l-attur jerga' jilmenta dwar l-ghira esagerata u l-possessivita' tal-konvenuta. Skond hu *"tant tghir illi ma kenitx thallini nghix kif suppost".* Jixhed kif minhabba l-ghira taghha kellu jitlaq ix-xoghol ma' missieru peress illi kien jahdem bil-lejl u l-konvenuta kienet tghir.

Illi missier l-attur, fl-affidavits tieghu ukoll jikkonferma li l-possessivita' tal-konvenuta farrak iz-zwieg. Ighid ukoll illi l-attur kien ta' spiss imur id-dar taghhom bil-guh u li l-konvenuta qatt ma ndenjat ruhha ssajjarlu. Xehed illi kien dejjem jara lil ibnu bid-dwejjaq. Skond hu, *"Graziella ma kenitx matura u responsabbli bizzejjed biex tizzewweg, ghax biz-zwieg ma tistax issolvi dawn il-problemi. Graziella u Joseph ma kellhomx bizzejjed zmien biex isiru jafu lil xulxin sew qabel ma jizzewgu. Kollox sar ta' malajr."*

Illi **omm l-attur** ukoll xehdet illi l-konvenuta kienet dominanti fuq l-attur. Xehdet illi r-ragel taghha offrielhom il-*flat* taghhom f'San Pawl il-Bahar pero' l-konvenuta nsistiet li jmorru joqghodu tas-Sliema biex jinqatghu minn mal-hbieb tal-attur.

Illi min-naha taghha l-konvenuta, fid-dikjarazzjoni guramentata taghha, tghid hekk:-

"Mill-bqija l-attur baqa' jgib ruhu bhallikieku kien ghadu guvni, jiffrekwenta nisa ohra, jsawwat lill-attrici u ma jerfax ir-responsabbilta' tal-hajja mizzewga. Dan kollu wassal biex f'anqas minn sentejn iz-zwieg tkisser u l-kontendenti bdew jghixu ghal rashom.

In effetti wkoll l-attur ingabar ma' mara ohra li minnha kellu tarbija."

Illi **l-konvenuta**, fl-affidavit taghha tixhed hekk:-

"Xahrejn fuq iz-zwieg zewgi beda jerfa' jdejh fuqi, jinsolentani, jidghi dagha fahxi u jkellimni hazin. Dak iz-zmien kont diga' tqila. Jien kont ingergirlu biex ma jhallinix wahdi u joqghod jigri barra wara x-xoghol mal-hbieb. Huwa kien iqatta' bosta hin San Pawl il-Bahar ma' dawn il-hbieb. Jiena kont nghidlu biex jaqta' din il-kumpanjia ghax ma kenitx ta' gid la ghalih u lanqas ghalija."

Illi s-sinjali ta' vjolenza gew ukoll ikkonfermati minn omm l-attrici li xehdet illi kienet tosserva lil bintha bit-tbengil u darba ratha b'xoffitha maqsuma. Omm l-attrici xehdet illi anke gara tal-konvenuta kienet ikkonfermatilha li darba osservat lill-attur ihabbat lill-konvenuta mac-cint tal-*front garden*. Anke omm l-attrici stess xehdet li rat lill-attur jimbotta lill-konvenuta. Din l-evidenza ta' vjolenza fizika fuq il-persuna tal-konvenuta giet ikkonfermata wkoll minn missier il-konvenuta fix-xhieda tieghu tal-24 ta' April 1998.

Illi **omm l-attrici**, fl-affidavit taghha xehdet illi kien ikellimha hazin u jghajjarha bi kliem baxx. Tiddeskrivih bhala bniedem aggressiv.

Illi rigward l-ghira tal-konvenuta jidher illi l-attur kien jaghtiha raguni ghalfejn tghir. Il-konvenuta xehdet illi kien dejjem jigri wahdu mal-hbieb. Il-konvenuta tghid illi qabel ma kien ikellem lilha, l-attur kien jinnamra ma' certu Caroline u matul is-sentejn ta' zwieg kellha suspett illi zewgha kien baqa' jiffrekwenta lil din Caroline u anke tfajliet ohra. Dan is-suspett ikkonfermatu wara li telaqha ghax illum ghandu tarbija mir-relazzjoni tieghu ma' Caroline.

Illi l-fatt illi l-attur illum ghandu tarbija minn dina Caroline gie kkonfermat minn **missier l-attur** stess fix-xhieda tieghu fis-seduta tas-7 ta' Mejju 1998. Fil-fatt mix-xhieda ta' missier l-attur jidher illi l-attur, hekk kif telaq lill-konvenuta, mill-ewwel dahal f'din ir-relazzjoni ma' Caroline:

"Caroline hija t-tfajla li ghandu l-attur llum u minnha ghandu wkoll tarbija. L-attur ilu li telaq mid-dar matrimonjali xi sena u nofs ilu. It-tarbija ghandha xi sitt jew tmien xhur. Illum it-tifel ighix ma' Caroline u ilu li telaq mid-dar taghna xi sitt xhur."

Illi omm l-konvenuta xehdet illi waqt li kienu mizzewgin, f'zewg okkazzjonijiet ratu fil-kumpanija ta' mara ohra fil-karozza, darba f'Bugibba u darba ohra fil-Qawra. Anke missier il-konvenuta xehed illi gieli ra lill-attur fil-kumpanija ta' nisa ohra, u darba minnhom il-Qawra. Missier l-attur xehed illi din Caroline toqghod il-Qawra.

Illi dwar l-*films* u *magazines*, l-konvenuta xehdet illi kienet tghidlu li thossha skomda li tara affarijiet oxxeni u li jdejquha. Meta kienet tghidlu hekk kien jghajjarha li ghadha lura u li tghir.

Illi l-konvenuta tilmenta illi l-attur kien jaghtiha biss hamsin lira Maltija (Lm50) fix-xahar bhala manteniment ghalkemm kien jaqla' mitejn u sebghin lira Maltija (Lm270) fix-xahar, u ghalhekk kellha titlob lill-genituri taghha ghall-ghajnuna finanzjarja. Dan gie kkonfermat ukoll minn omm u missier il-konvenuta.

Illi ma giex stabbilit b'certezza jekk l-attur telaqx mid-dar jew giex mkecci mill-konvenuta. L-attur xehed illi gie imkecci darbtejn mid-dar. Il-konvenuta tammetti illi darba minnhom keccietu mid-dar:-

"Irrid nghid ukoll illi qabel ma telaqni ghal kollox zewgi kien diga' zmien qabel telaq darba ohra mid-dar wara li keccejtu biex nevita li jkompli jsawwatni u jheddidni l-hin kollu. Dak il-perjodu dam barra mid-dar cirka hames xhur. Kien ukoll telaqni ghal xi gimgha shiha qabel din l-okkazjoni."

Illi pero' rigward id-darba meta telaq mid-dar matrimonjali ghal kollox, **il-konvenuta** xehdet hekk:-

"Zewgi abbandonani fil-25 ta' Dicembru 1995 u minn dakinhar sal-llum qatt ma rritorna lura d-dar. Telaq bla kliem u bla sliem."

Illi fil-fatt illum l-attur ghandu familja ohra ma' dina Caroline fuq imsemmija.

Illi fl-opinjoni tal-Qorti, jirrizulta li l-kontendenti izzewgu b'ghaggla kbira u minghajr hsieb profond fuq iz-zwieg, u l-atteggjament tal-attur ghen mhux ftit sabiex verament jitfarrak iz-zwieg ta' l-isem, tant li jista' jinghad li lanqas halla z-zwieg jibda. Mill-atteggjament tal-attur, sa mill-bidu nett taz-zwieg, jidher car illi ried il-liberta' u ried jibqa' jghix ta' guvni. Ma riedx jerfa' r-responsabbilta' ta' ragel u missier, lanqas mill-aspett finanzjarju. Fil-fatt, ix-xhieda tal-attur hija biss ilment kontinwu illi kien imdejjaq ghax l-konvenuta kienet tghir u kienet possessiva u ma setghax ighix hajtu kif ried. Forsi veru illi l-konvenuta kienet tghir u possessiva, pero' wiehed irid jara jekk dan kienx rizultat ghall-imgieba tal-attur kif fuq diskuss.

Illi min-naha l-ohra jidher li l-konvenuta accettat is-sitwazzjoni tat-tqala taghha kellha twassalha sabiex necessarjament tiehu l-pass ghaliha logiku taz-zwieg, meta certament ma kienitx preparata ghal dan, u meta hija kienet gja' konxja li hija kellha divergenzi mal-attur, u jista' jinghad li min-naha tal-konvenuta wkoll hija zzewget lill-attur biss ghaliex kienet tqila.

Illi fl-opinjoni ta' din il-Qorti dan jaghti bazi ghall-annullament taz-zwieg kemm skond id-dispozizzjonijiet tal-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** fuq dibattut, kif ukoll skond dak stipulat fl-**artikilu 19 (1) (f) tal-Kap 255** iktar 'il quddiem imsemmi, *stante* li jidher car li l-partijiet f'dan il-kaz eskludew ukoll *a priori* l-elementi essenzjali taz-zwieg mir-relazzjoni taghhom, tant li l-unika konsiderazzjoni li kellhom kienet biss li t-tarbija titwieled fiz-zwieg, u kienet biss din il-pressjoni fuq kollox l-unika raguni li wasslet lill-kontendenti biex jizzewgu u xejn izjed.

Illi hawnhekk issir referenza ghal dak li ntqal fil-kawza **"Haidin vs Haidin"** (P.A. (Q.K.) 7 ta' Lulju 1994) li

tikkonferma li fil-kaz odjern l-elementi hemm imsemmija kienu mankanti. Il-Qorti kienet qalet:-

"… illi m'ghandu jkun hemm ebda motivazzjoni li ggieghel persuna tersaq ghaz-zwieg ghajr l-imhabba lejn persuna ohra w ix-xewqa li tqatta' l-kumplament ta' hajjitha fil-kumpanija taghha. Fiz-zwieg wiehed irid ikun lest li jaghtiha t-totalita' tieghu nnifsu esklussivament lill-persuna l-ohra, u din l-ghotja trid tkun mhux biss reciproka izda motivata bi hsieb genwin li verament ikun irid johloq 'a partnership for life'.

Mill-gurisprudenza nostrana, jista' jinghad illi d-dmirijiet u drittijiet tal-mizzewgin fiz-zwieg huma dawk li komunament wiehed jistenna fi zwieg normali fis-socjeta' taghna. Fost dawn, wiehed isemmi l-fedelta' u l-assistenza, l-unita' u l-indossubilita' taz-zwieg, il-hajja komuni flimkien, id-dritt u d-dmir illi jittiehdu decizjonijiet flimkien intizi fl-ahjar interess tal-familja w il-prokreazzjoni ta' l-ulied. Il-hajja mizzewga timporta li l-mizzewgin jaqsmu kollox flimkien u li jkunu ta' ghajnuna u ta' assistenza lil xulxin, b'impenn shih a favur ta' xulxin u taz-zwieg taghhom l-element tal-'communio vitae'. Fil-kawza ***"Micallef vs Micallef"*** *deciza fl-4 ta' Mejju 1993, il-Prim' Awla tal-Qorti Civili enuncjat illi 'element essenzjali tal-hajja mizzewga skond il-ligi taghna huwa d-dritt tal-mizzewgin ghall-komunjoni tal-hajja ('communio vitae') bejniethom".*

Illi mbaghad ghal dak li jirrigwarda l-eskluzzjoni pozittiva taz-zwieg, dan ukoll irrizulta ampjament. Infatti huma zzewgu bl-uniku skop li t-tifla jkollha familja u l-pozizzjoni taghha regolarizzata skond il-ligi. Illi ma jidhirx li qatt effettivament kien hemm dik il- *"consortium vitae"* li hi krucjali f'dan il-kamp. Infatti l-komunjoni tal-hajja konjugali u l-*"consortium vite"* tikkomprendi zewg elementi l-imhabba konjugali u r-responsabbilita' tal-familja. Infatti fis-sentenza **"Magri vs Magri"** (P.A. 14 ta' Lulju 94) intqal:-

"Jekk din il-'consortium vitae' hija nieqsa, l-oggett innifsu tal-kunsens taz-zwieg huwa wkoll nieqes. Din il-

'consortium vitae' tikkomprendi zewg elementi li huma l-imhabba konjugali u r-responsabbilita' tal-familja."

Illi din il-Qorti kellha diversi drabi okkazjoni sabiex tidhol fid-dettal fl-**artikli 19(1)(d) u (f)** li huma mertu tal-kawza odjerna. Illi a skans ta' ripetizzjoni tirreferi ghas-sentenza **"Ahmed Al Halel vs Karen Portelli"** (P.A. (RCP) 1 ta' Ottubru 2002 –Citaz.Numru:134/00/RCP u **"Isabelle Muscat vs James Muscat" –** P.A. (RCP) 30 ta' Jannar 2003) u abbazi tal-istess gurisprudenza u awturi hemm ikkwotati tasal ghall-konkluzjoni li z-zwieg ikkuntrattat bejn il-kontendenti kien vizzjat *ai termini* ta' l-**artikoli 19(1) (d) u (f)** minhabba ragunijiet imputabbli liz-zewg nahat.

Illi dwar it-tielet (3) premessa tal-attur u cjoe' **l-artikolu 19(1) (h) tal-Kap 255.** L-attur ippremetta illi l-konvenuta ma kellhiex fiz-zmien li sar iz-zwieg, setghat intelletwali jew ta' rieda bizzejjed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg.

Illi dan l-artikolu jitkellem dwar persuna, li ghalkemm mhux interdetta jew marida, ma kellhiex fiz-zmien li sar iz-zwieg, ukoll minhabba raguni temporanja, setghat intelletwali jew ta' rieda bizzejjed biex jinholoq kunsens ghaz-zwieg. Ghalhekk, apparti interdizzjoni jew mard mentali, dan l-artikolu jinkludi wkoll stat mentali temporanju li jaghmilha mpossibbli ghal persuna li jaghti kunsens validu. Ezempji ta' dan hu jekk persuna tkun taht l-effett tax-xorb, tad-droga, jew ta' dipressjoni.

Illi ***John R. Keating***, fil-ktieb tieghu **"The Bearing of Mental Impairment on the Validity of Marriage. An Analysis of Rotal Jurisprudence"** f'pagna 104 jaghti dan l-ezempju:-

"Let us take the case of the man who has determined to marry a certain girl but to carry him through the ordeal, gets drunk and expresses consent in such a state. The marriage, if it is null, is null not because of insufficient internal will, but because the act of manifestation was not a human act, a juridical act, an act capable of juridically signifying a virtually persevering internal will."

Illi mill-provi migbura din il-Qorti taqbel mal-brava perit legali li fiz-zmien li sar iz-zwieg, il-kontendenti kellhom setghat intelletwali jew ta' rieda bizejjed biex jinholoq kunsens ghall-zwieg u ghalhekk l-**artikolu 19(1)(h)** ma jirrizultax.

(iii) PRINCIPJI LEGALI.

Illi ghalhekk skond il-provi migbura abbazi tal-konsiderazzjonijiet premessi jirrizulta illi:-

1) L-ewwel talba tal-attur, u cjoe' li iz-zwieg huwa null *stante* illi l-kunsens tal-konvenuta nkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga u dan *ai termini* tal-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta**, ghandha tigi milqugha, pero' ghar-ragunijiet imputabbli liz-zewg partijiet.

2) It-tieni talba tal-attur, u cjoe' illi l-kunsens tal-konvenuta kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet jew dmirijiet essenzjali taghha *ai termini* tal-**artikolu 19(1)(d)** ghandha tigi milqugha pero' bi htija taz-zewg partijiet. Ghalhekk il-kunsens tal-partijiet kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet jew dmirijiet essenzjali taghha.

3) It-tielet talba tal-attur u cjoe' illi l-konvenuta ma kellhiex fiz-zmien li sar iz-zwieg setghat intelletwali jew ta' rieda bizzejjed biex jinholoq il-kunsens ghaz-zwieg *ai termini* tal-**artikolu 19(1)(h)** ma tirrizultax u m'ghandhiex tigi milqugha u ghalhekk ghandha tigi michuda.

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenuta in kwantu l-istess jikkontrastaw mat-talba attrici kif fuq motivata, **tilqa' t-talba attrici** b'dan illi:-

1. Tiddikjara illi z-zwieg celebrat bejn il-kontendenti fit-30 ta' Ottubru 1993 huwa null u bla effett ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi u dan *ai termini* tal-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Bl-ispejjez kollha jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

Moqrija.

--------------------------------TMIEM--------------------------------